

يُنْكِرُ أَبُشَيْرٌ مَشَاحِدَ أَحِبِّمِرٍ
أَبُو أَحْمَدُ أُنْبَارُ أَبُوهُ مَا بَانَ إِشْرَاقُ عَمِيرٍ
اللَّهُ مَا تَرَى بَعْدَ أَنْ يَبَانِيَهُ كَأَيْلُ جُودِ الْفَرَزِ
كَأَكْمُ قَرَأِيهِ أَبَدْرٍ أَيْدِ أَنْ يَسْلُكِيَارَ قَرَزِ

شَلَّةٌ صَالِيِيَابُ أَبُو شَيْبَةَ رَأَى الْكَلَّةُ
أَحْمَدُ أَنْبِيَاءُ كَرَنَهُ كَتَابُكَ بُوَاشِرُ الْمَدِ
أَكَا جُودِ أَشِيرِ شَنَارَ كَالْتَرْتَةِ أَنْبَسِ
أَيْتِبِي كَأَشْنُ الْبَحْرِ بَشْرَةَ رَامِشَرَ عَرَنُ

أَكْبِي لَشَوَارَ تَأَا أَرُ كَأَا إِنْ يَنْدِي شَمَ أَرَنُ
الْكَا كَرَنُ لَشَغَا أَنْبَسِي لَقَسْرُ نَبِ
كُونَهُ لَتَا يَنْزُ نَبِ أَعَالِيَسُ أَرُ كَبِ أَلِ الْبَسْرُ
يَبِي دَا يَنْكُرُ أَلِ الْهُو كَلِيدِ كُنِيْعِنُ بِنُ

الْوَاغِي الرَّا بِي مَنَعَهُ لَمَنَادَا الْفَرَشَانِ شَرِ
الْوَاغِي كَرَنُ أَنْبَسِي شَكَا لَخَسْرُ
أَيَالِشْنُ شَمَلَا دَبِيْعِي يَنْعَا أَلِ بَيْدِ كَبِيْدِ
إِجْرُ لَدِ الرَّا بِي كَا شَرِ شَمَانِدَا عَرَنُ

De mudejaren van al-Andalus

Door Kasim Tekin

Mei, 2021 – Shawwaal, 1442

Programma

Deel I

- Introductie
- Voorgeschiedenis: al-Andalus in vogelvlucht
- De *Reconquista*: na 1085

Deel II

- De achterblijvers – samenleving
- Van maatschappij naar gemeenschap en de islamitische identiteit
 - a. Omstandigheden
 - b. Inspanningen
- Bronanalyse

Reflectie

Deel I

Introductie

Voorgeschiedenis: al-Andalus in vogelvlucht

1: Verovering

2: Emiraat en gouden Eeuwen

3: Taïfa's en burgeroorlogen

4: Moraviden (Murabitoen) en Mohaden (Muwahhidoen)

5: Reconquista & Morisco's

711-750: Provincie

750-929: Emiraat

929-1031: Kalifaat

1031: Taïfah's

1085: Grote omslag

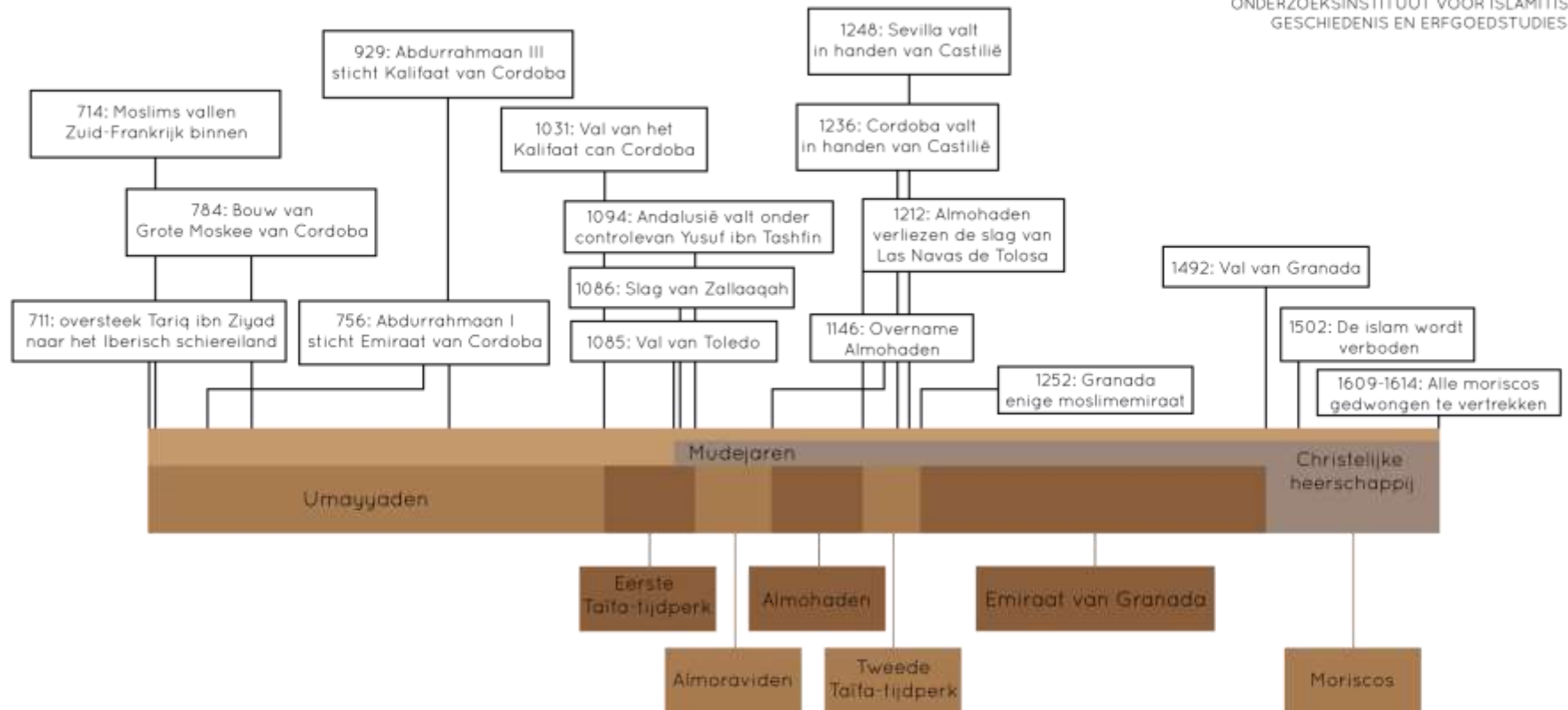
1492: Val van Granada

HADAARAH

ONDERZOEKSINSTITUUT VOOR ISLAMITISCHE
GESCHIEDENIS EN ERFGOEDSTUDIES

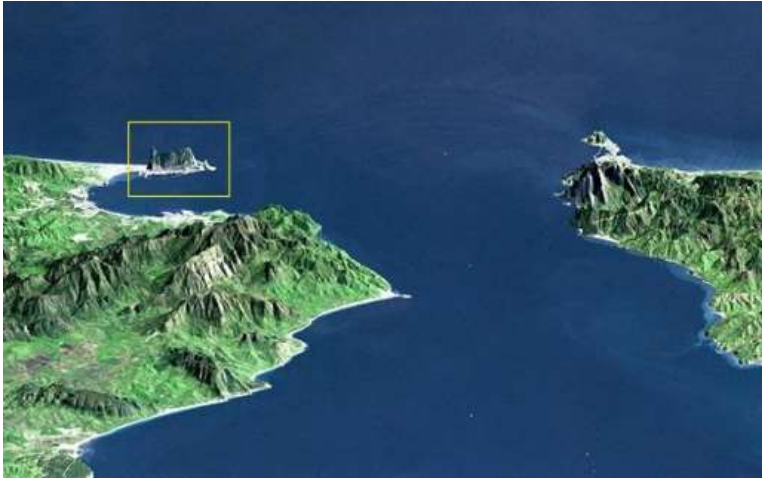
Tijdlijn Andalusië: islamitisch Spanje

La Cronica del Rey dō Rodrigo
 con la destruycion de España / y como los mo-
 ros la ganaron. Nueuamente corregida / cō
 tiene de mas dela historia / muchas bñas
 razones y auisos muy prouechosos.
 En Toledo en casa de Iuan ferrer 1549.

Tariq ibn Ziyaad
Gouverneru Tanger
710 Turayf ibn-Malik – 500 man oversteek
711 Zelf de oversteek – 7000 man
Slag bij Guadalete

Voorgeschiedenis: al-Andalus in vogelvlucht

Voorgeschiedenis: al-Andalus in vogelvlucht

1: Verovering

2: Emiraat en gouden Eeuwen

3: Taïfa's en burgeroorlogen

4: Moraviden (Murabitoen) en Mohaden (Muwahhidoen)

5: Reconquista & Morisco's

711-750: Provincie

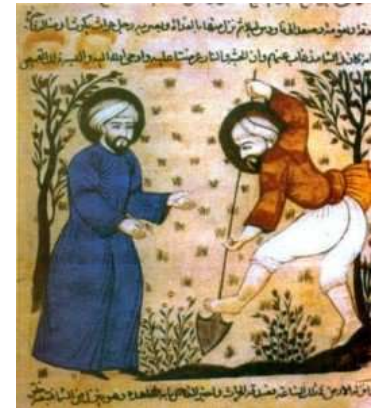
750-929: Emiraat

929-1031: Kalifaat

1031: Taïfah's

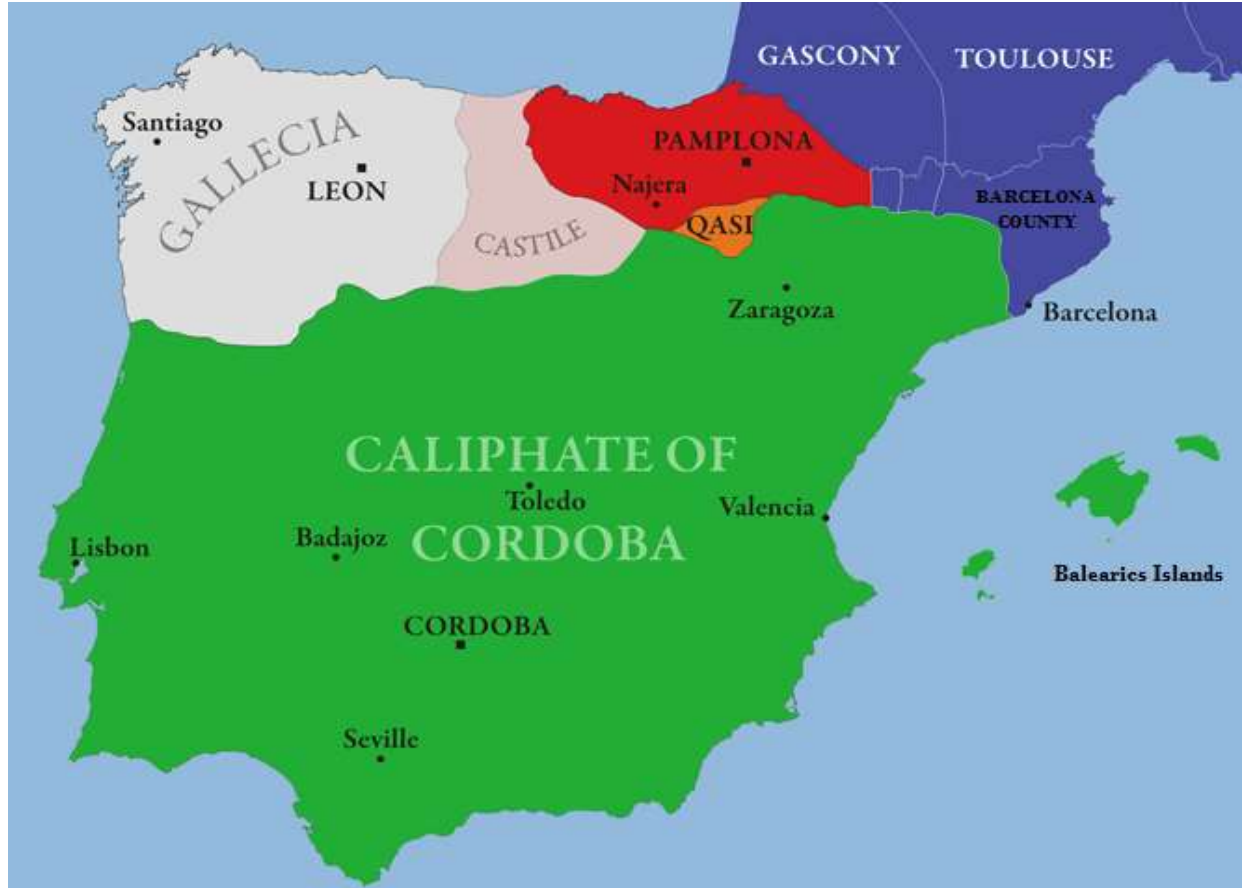
1085: Grote omslag

1492: Val van Granada

De Reconquista: na 1085

1085: Val van Toledo

1085: Val van Toledo

SABIEE

SABIEL

LOS MORISCOS DELA
PVLACION ENBARCADOS EN EL
GRAN DEVALERIA QUE FUE UN
TANTO ASISTIDO QUE FUE UN
EL FUE ASISTIDO EL VASIZ
RO DE LREAL CONEJO FVERON VA
GENIL. SUTIENTOS LOVNEILLOS
NIÑOS QUE AVIAN QVEDADO
CO EN GRANDES FVERON
1288

LOS MORISCOS FUE
LADOS DE LA SIERRA DE
CORTE QUE LE HIERON VE
SE POR ONCIERTO AL GRAV FVERON
TRES MIL QUATROCIENTOS QUIN
Y DE LOS REVELADOS QUE FVERON
DON GARCIA BRAVO BAXAROS
A ENBAR ILLOS FVE ALLONPOR
EL REINO QUE LOSTEMAN
POR CATTIVOS FVERON
1003

MARQUES
DECARACEN
VIREI.

SABIEL

أبو البقاء الرندي

Ronda 1204 – Ceuta 1248

Deel II
De achterblijvers

Van *dâr al-Islam* naar *dâr al-Harb*: De onderwerping van de moslims

SABIEE

Soorten stadia

A

- Begin nog niet veel vertrouwen en superioriteitsgevoel
- Samenleven noodzakelijk door weinig middelen en onervarenheid
- Moslims wenden redelijk snel
- Ergens nog een minderwaardigheidscomplex naar de moslim die ze hadden overwonnen

Soorten stadia

B

Wordt al harder qua veroveringen

- Vastleggen van afspraken in capitulaties
(andere toon dan bij de vorige)

-Verovering: verdrijving of uitroeiing en
confiscatie goederen en waar mogelijk
massabekeringen.

- Overgave: mogelijkheid tot samenleving
onder voorwaarden en behoud van rechten
en privileges.

Soorten stadia

C

-Hardhandig veroverd

-Veel weerstand hebben

-Veel opstanden

(Hulp uit Granada, Marokko en Algerije –
later door Ottomanen)

Castilië

A: Waar de reconquista-veroveringen begonnen

B: Harde veroveringen en superioriteit

C: Het moeilijke en opstandige zuiden

De achterblijvers

Van maatschappij naar gemeenschap en de islamitische identiteit

Ahmad ibn Yahya al-Wansharisi (1430/31-1508)

Beschikbare bronnen

Islamitische bronnen

- Fatawa & Qadaa
- Oude documenten van Mudejaren
- Rechtbankverslagen
- Brieven
- Aantekeningen
- Contracten
- (religieuze)boeken
- Briefwisselingen
- Leertekstjes(kinderen)
- Discussies

Christelijke bronnen

- Kronieken
- (religieuze)boeken, gedichten, liederen
- Wetten en edicten
- Rechtbankverslagen
- Brieven
- Aantekeningen
- Contracten
- Briefwisselingen
- Discussies
- Kunst

Wat droeg bij aan het in stand houden van de identiteit?

1. Omstandigheden
2. Inspanningen

Toren van de Kerk
van San Salvador in
Teruel

Mohammed ibn Yahya ibn Rabi' (overleden in 1320)

1. Gefragmenteerde enclaves binnen de christelijke omgeving – Castilië
2. Verenigd in grotere gemeenschappen onder christelijke meerderheid – Aragon
3. In grotere gemeenschappen in gebieden waar moslims de meerderheid vormden – Valentia

Castilië

Zuiden moreria's rond 25-40 huishoudens
(uitzonderlijke gevallen niet meer dan 100)

Noorden moreria's rond 250 huishoudens
niet uitzonderlijk

Grootste: 432 (Hornachos)

Aragon

Moslims 1/5^e bevolking: 20%

Vooral rond Ebrovallei
Soms rond 75%

15^e eeuw voertaal
Romaans – elite sprak
goed Arabisch

Valencia

200 jaar na verovering nog 33%!

Regelmatig opstand tegen onderdrukking

Belangrijke factor taal, nog goed in stand

15e eeuw nog op hoog niveau Arabisch
zowel geleerden als bevolking!

Ambrosio Bocanegra,
Palma del Rio, 1372

1. *Zolang de zij de voorwaarden respecteren zullen zij vrij zijn (horros) en hun religie en wetten behouden (axara e çumna), en hun eigen rechters hebben;*
2. *Burgerlijke zaken waar (ook) christenen bij betrokken zijn zullen behandeld door moslimrechters, en criminele zaken worden behandeld door koninklijke rechtspraak met het ultieme recht op beroep op de koning (dit gold ook voor belastingzaken);*
3. *Moslims van Palma zijn vrijgesteld van het moeten bieden van onderdak, behalve wanneer de koning of andere grote gezelschappen langstrekken waardoor het onvermijdelijk is;*
4. *Dat zij op gelijke voet zijn met christenen waar het import- en exportbelastingen betreft;*
5. *Dat zij dezelfde vrijheden hebben die zij hadden;*
6. *Dat zij hun eigen faciliteitne hebben voor de slacht van vlees, en ten tijde van de 'id worden vrijgesteld van de standaard belastingen op vlees.*

Murcia 1266 – ochtend na de verovering al moskee geconflieerd

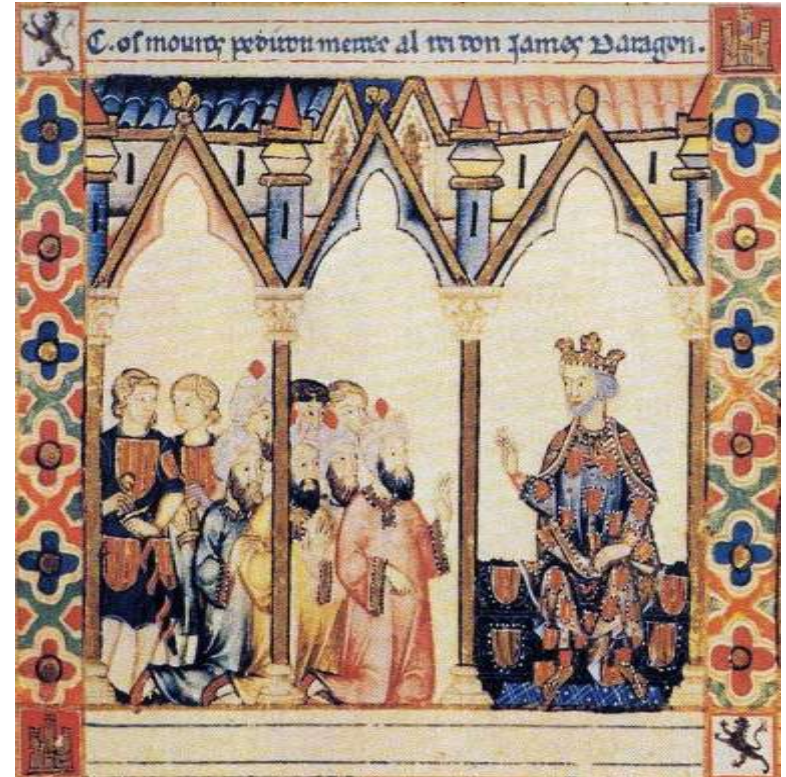

Elite vertrekt

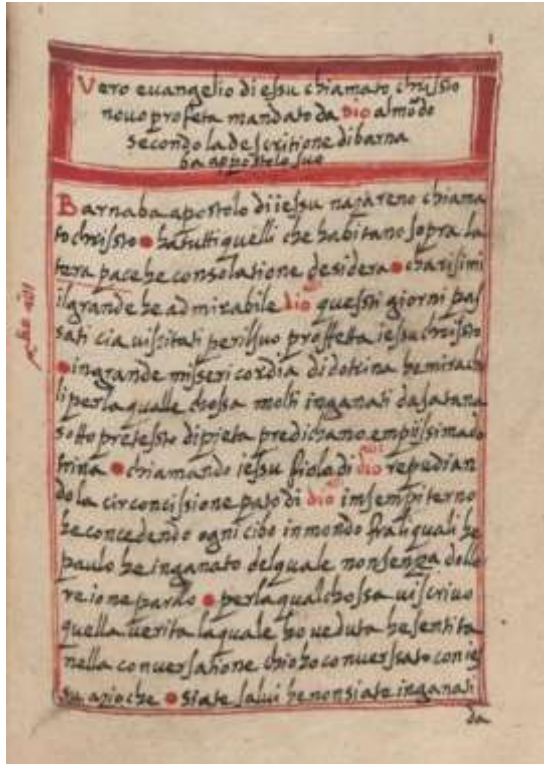
- Weten dat het mis gaat als ze blijven
- Hebben (familie)banden, contacten aan de overkant

Achterblijvers

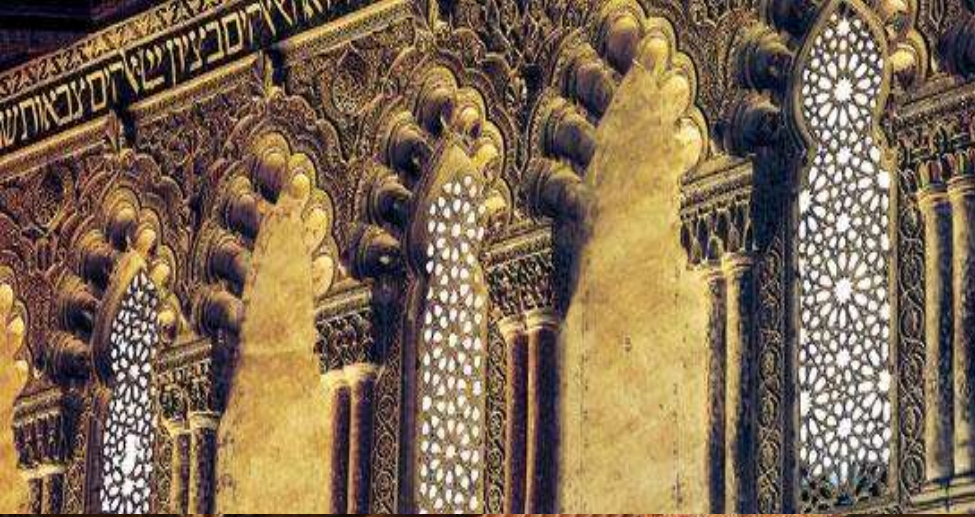
- Vaak vertrek onmogelijk door wetten
- Velen niet bereid te vertrekken omdat ze aan de overkant niets hebben

Wie staat dichter bij Christus?

El Transito, Toledo, 1350-1400

 SABIEL

أحمد بن يحيى الونشريسي

Al-Wansharisi
1430 - 1508

1486 – Marbella
Brief van Ibn Qitiyyah

Ahmad ibn Yahya Al-Wanshaarisi, *Al-Mi'yaar al-mu'rib wa'l-djaami' al-Maghrib 'an fataawaa ahli Ifriqiiyyah wa'l-Andalus wa'l-Maghrib. Volume 2* (Beiroet 1981) 2. 137-141.

Alan Verskin, *Oppressed in the Land? fatwās on Muslims living under non-Muslim rule from the Middle Ages to the Present* (Princeton 2013) 21.

Nieuw tijdperk van een sterke
civil-Society

Burgerinitiatieven en zielenheil

Moreria's

Qadi

Alamin

Sahib al-Madinah
(Sahib as-Shurta)

 SABIEL

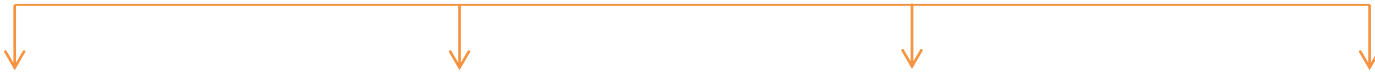
Koning

Qadi

Moreria's

Al-aghwân

Al-aghwân

Al-aghwân

Al-aghwân

“De mudejaren prefereerden erg consequent te zijn en de religieuze gebruiken strikt te volgen!”

Ana Echevarria

Mudejar cemetery in Avila.
© Francisco Fabián García.

Gravestone from the Mudejar cemetery, placed by the church of Santiago, in Avila.
© Javier Jiménez Gadea.

Qadi: Officiële
Vertegenwoordiger

- Weinig aanzien
- Met de tijd mee steeds corrupter
- Moet veel concessies doen
- Besluiten teruggedraaid door de Kroon indien niet uitkwam
- Soms zelfs twijfels onder het volk of misschien toch christen was?!

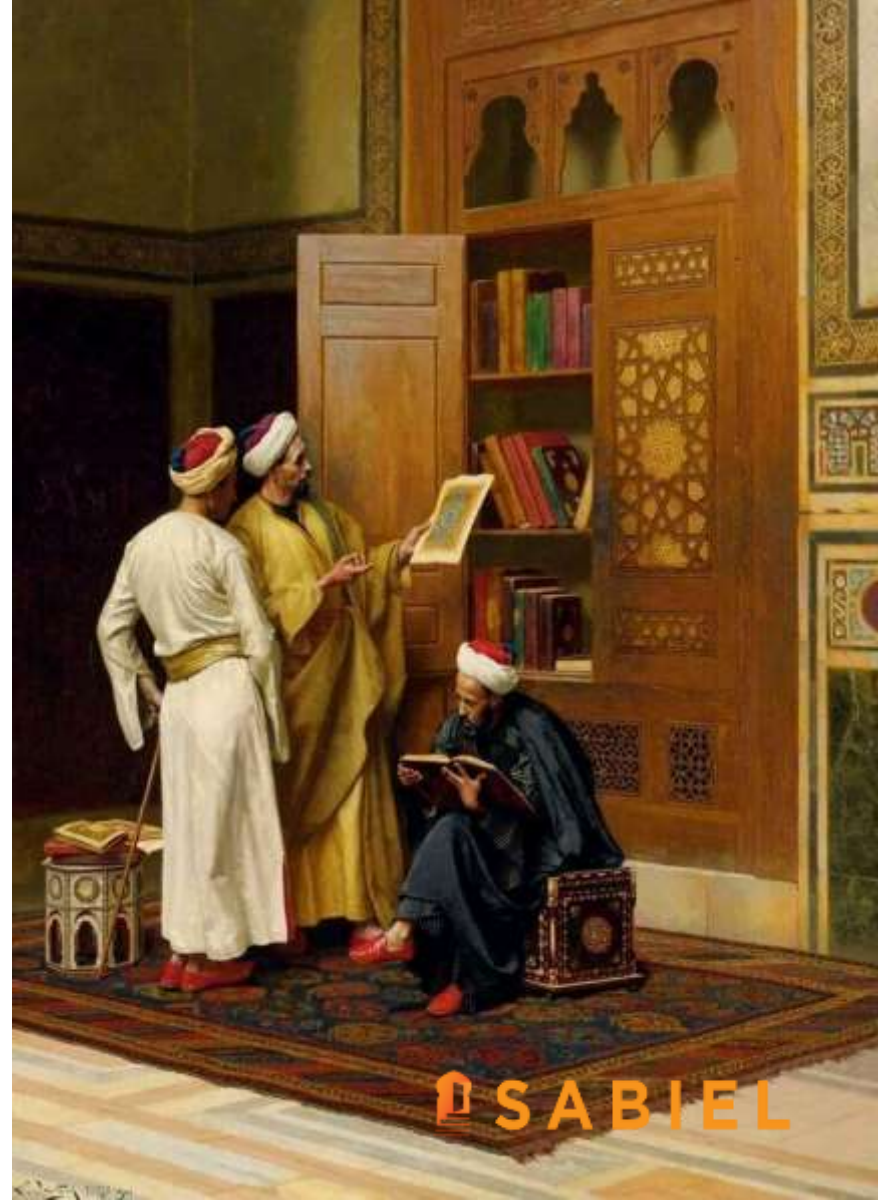
FAQIH

Juridisch op lager niveau

Notarieel

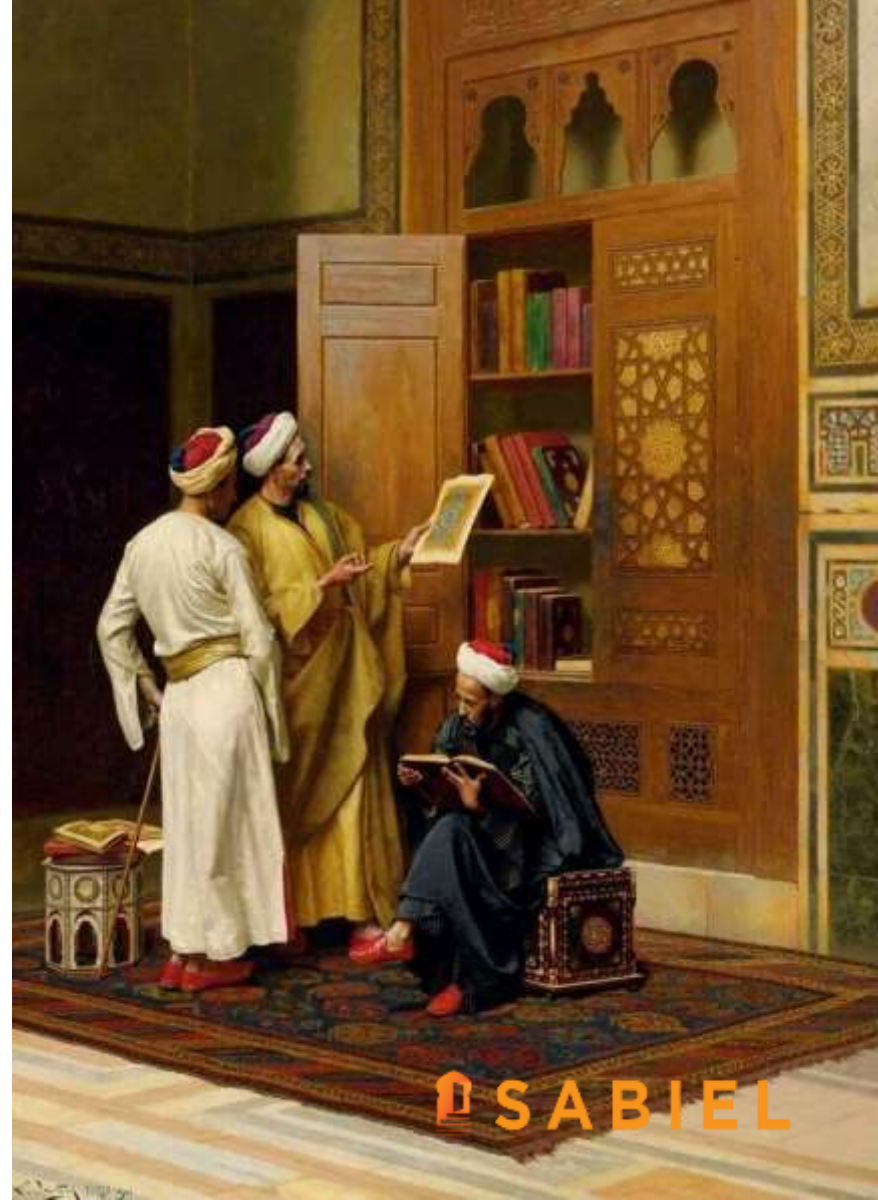
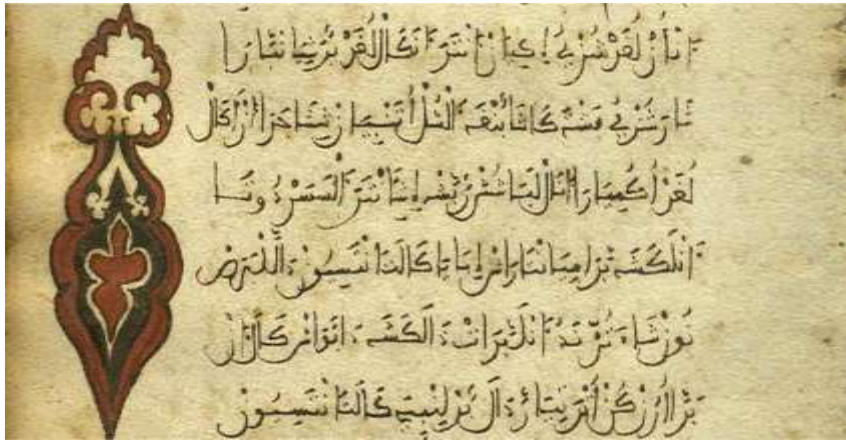
Geestelijke vaders
van hun gemeenschap

Integer en onafhankelijk

FAQIH

Kennisvoorziening & zielenheil

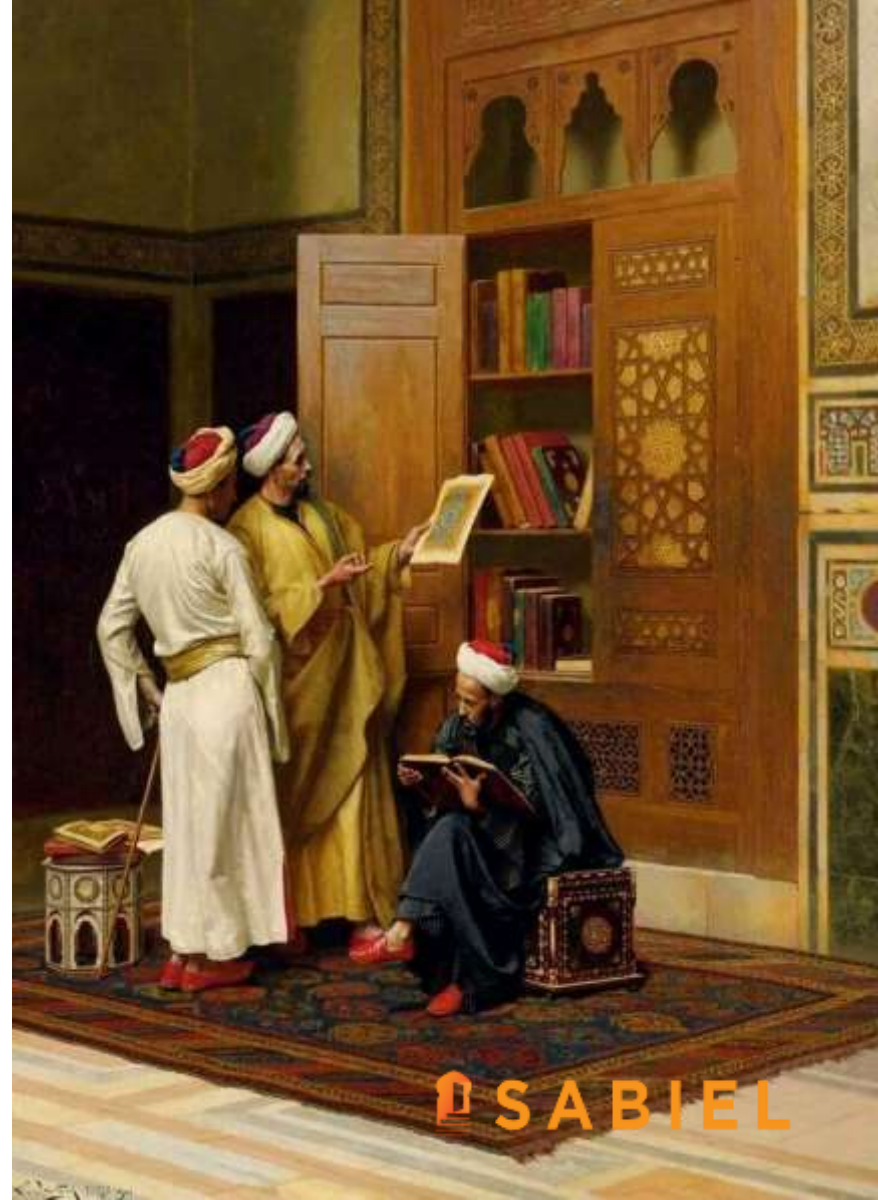
FAQIH

Kennisroutes

Eigen werkjes

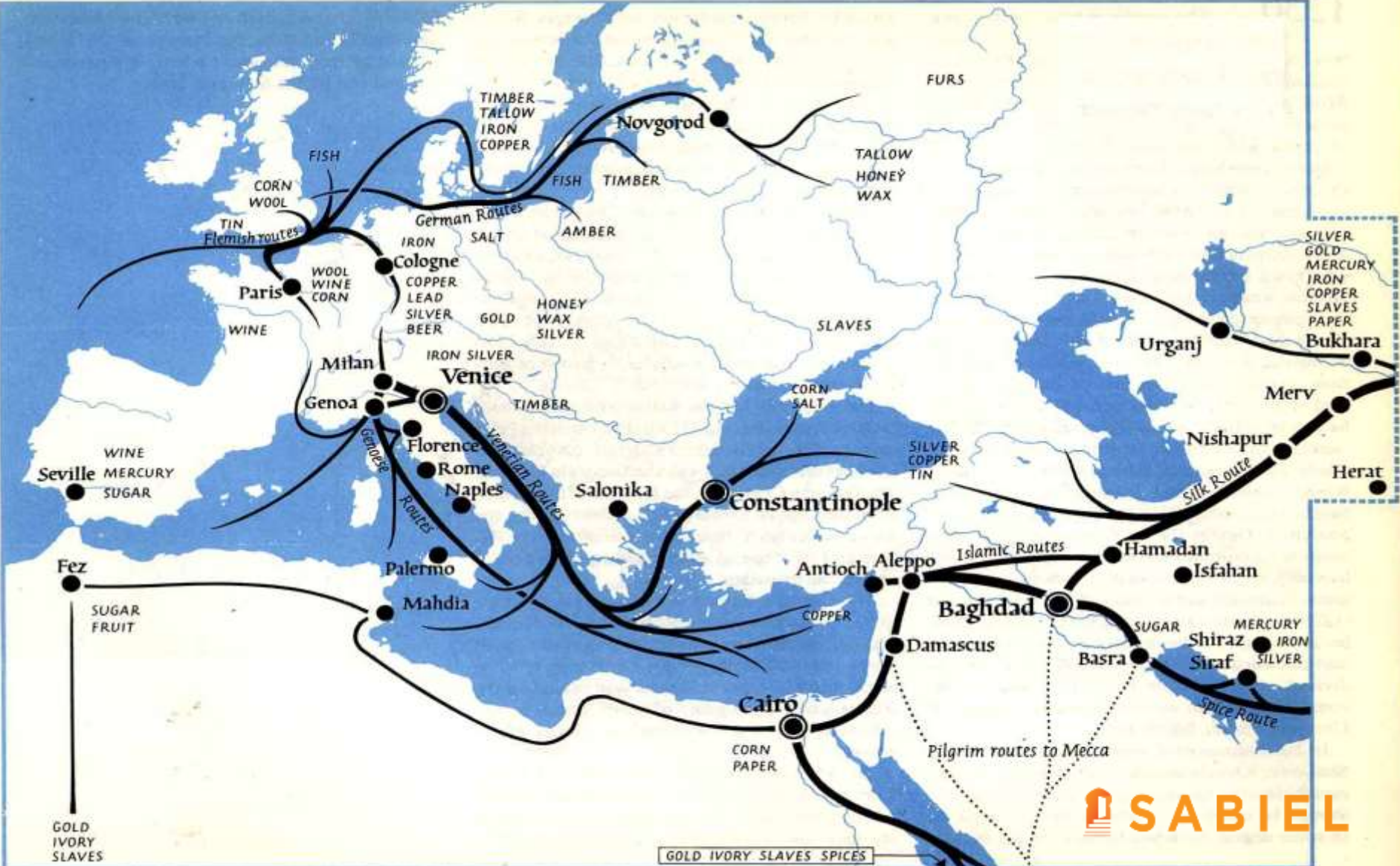
Onderwijzende brieven

Vooral kopieën van manuscripten!

GOLD IVORY SLAVES SPICES

1400

اشهد ان لا اله الا الله
اشهد ان لا اله الا الله
اشهد ان لا اله الا الله

لكم وخلقكم وخلقكم
تخفون به الا نعم انما

الله انبوا واشهدوا
بشاهدا شريفا

بوعلى ان يكون
بوعلى ان يكون
بوعلى ان يكون

عز شانه ان كانا
شاهدا شريفا

الكامل السكلا

الكامل السكلا

بجانبه
بجانبه
بجانبه

104

بسم الله الرحمن الرحيم
بسم الله الرحمن الرحيم
بسم الله الرحمن الرحيم

شرح كتاب الخرمية
شرح كتاب الخرمية
شرح كتاب الخرمية

الله انبوا واشهدوا
الله انبوا واشهدوا
الله انبوا واشهدوا

PSABIEL

Analyse meeste in omloop

Werken (werkjes) op gebied van *tajwied* (Arabisch)

Alfiyyah ibn Malik (Arabisch)

Risalah van imam Ibn abu Zayd al-Qayrawani (basisboeken Soenna)

Al- Mi'yaar al 'Ilm van Imam Ghazali (basisboeken Soenna)

Sunni Braviaro, Yça de Gebir (basisboeken Soenna)

Ibn-Abī-Zaid al-Qairawānī,
'Abdallāh: Kitāb ar-Risāla fī
maḡhab al-Imām al-Auḡad
Mālik Ibn-Uns , 860 [1456]

http://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht?PPN=PPN783738099&PHYSID=PHYS_0008

Wat zeggen deze vondsten?

Leyes de Moros

Entre los m.s. que se guardan en la Biblioteca del Colegio mayor de Sta. Ildefonso de Alcalá de Henares, se halla uno en folio, del cual dice más o menos. Es un cuaderno de leyes en caso de una antigua, mezcla de palabras arábicas y de uso y gobierno de los Moros. No consta su autor ni el tiempo en que se escribieron, pero parece ser de fines del siglo XIII, y el carácter de la letra del m.s. se ve en este espécimen:

Quando pasa el casamiento y se pregunta el padre sobre la si-
ja pequeña sea virgen o non. **Q**uando pasa el casamiento que se pregunta el padre sobre la virgen de bedat sea su confeso. **P**ero después que la preguntan antes que otorgue su casamiento. **Q**uando otorga la mujer virgen y enuegece y es mujer de entendimiento ay en esto dos depuyamientos.

LEYES DE LOS MOROS DE ESPAÑA

- T**itulo primero si se pasa el casamiento que se pregunta sobre la si-
ja la sija sea virgen o non 1
- T**itulo y que sea como alhaly al fío de su madre si es vir-
gen que sea el padre della 1
- T**itulo y del alhaly con los casamientos 1
- T**itulo y del casamiento del padre menor de diez 1
- T**itulo y de la mujer que casó con un español a ella de los
moros 1
- T**itulo y de los que se desfogaron los casamientos con
1
- T**itulo de los alhales con los de los moros 1
- T**itulo de los dolo que ay en los casamientos que se
1
- T**itulo del casamiento que se hace la mujer que non es virge
1
- T**itulo y del padre que casó se faga luego con diez
1
- T**itulo y del casamiento que se otorga con una mujer
yela non 1
- T**itulo y y del fío que non puede casar si es virgen
de su fío 1
- T**itulo y y si alguna mujer se casó con un español de
esto con 1
- T**itulo y y con un padre el casamiento se hace con diez
1
- T**itulo y y del que casó que se pregunta por un día y se
dice diez y a la sija de los casamientos 1
- T**itulo y y que está en un no de los casamientos que se
alísta y como sea de libros 1

Segovia, 15^e eeuw

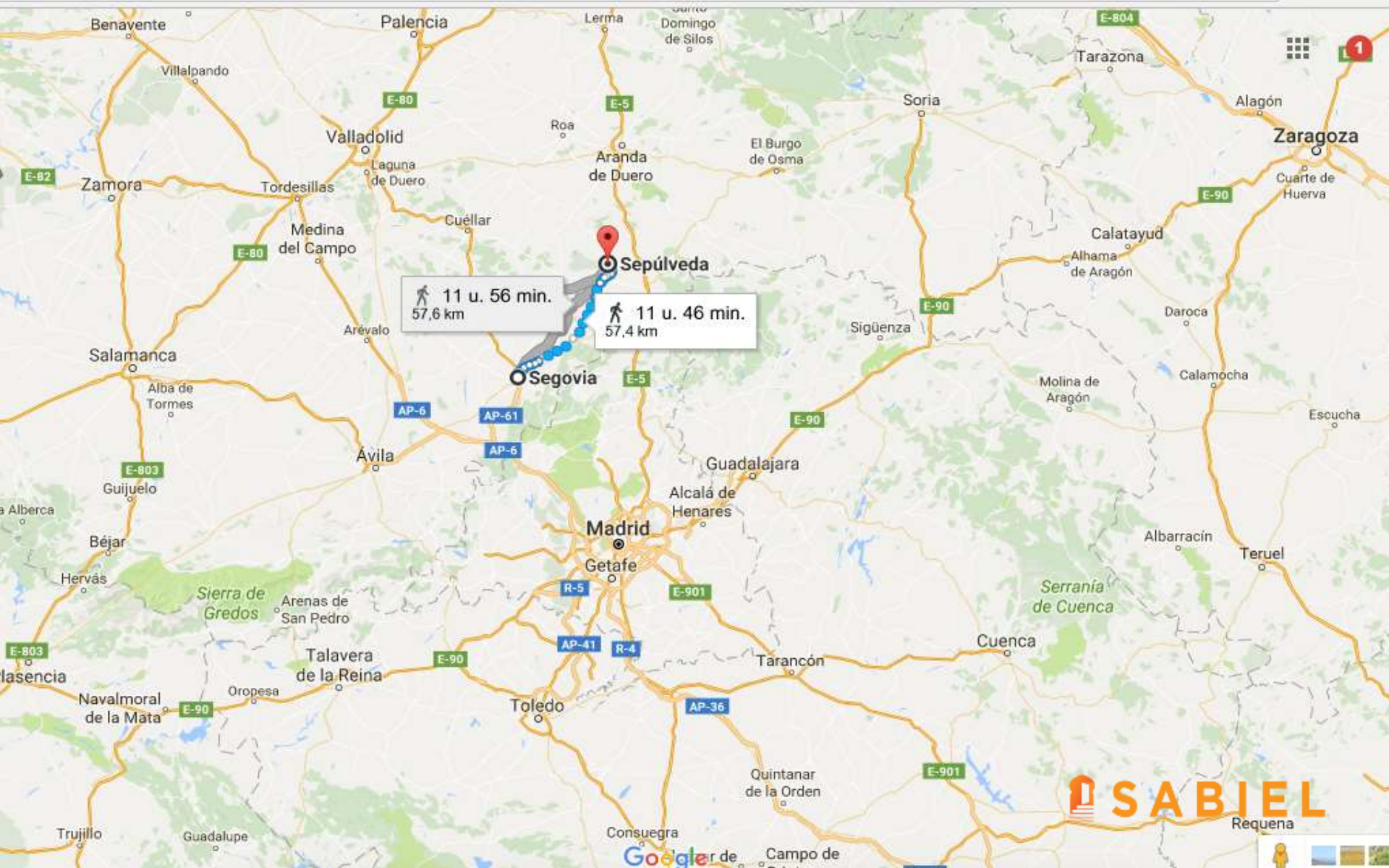

Felix V – tegenpaus

Kardinaal:

Johannes van Segovia

11 u. 56 min.
57,6 km

11 u. 46 min.
57,4 km

 SABIEL

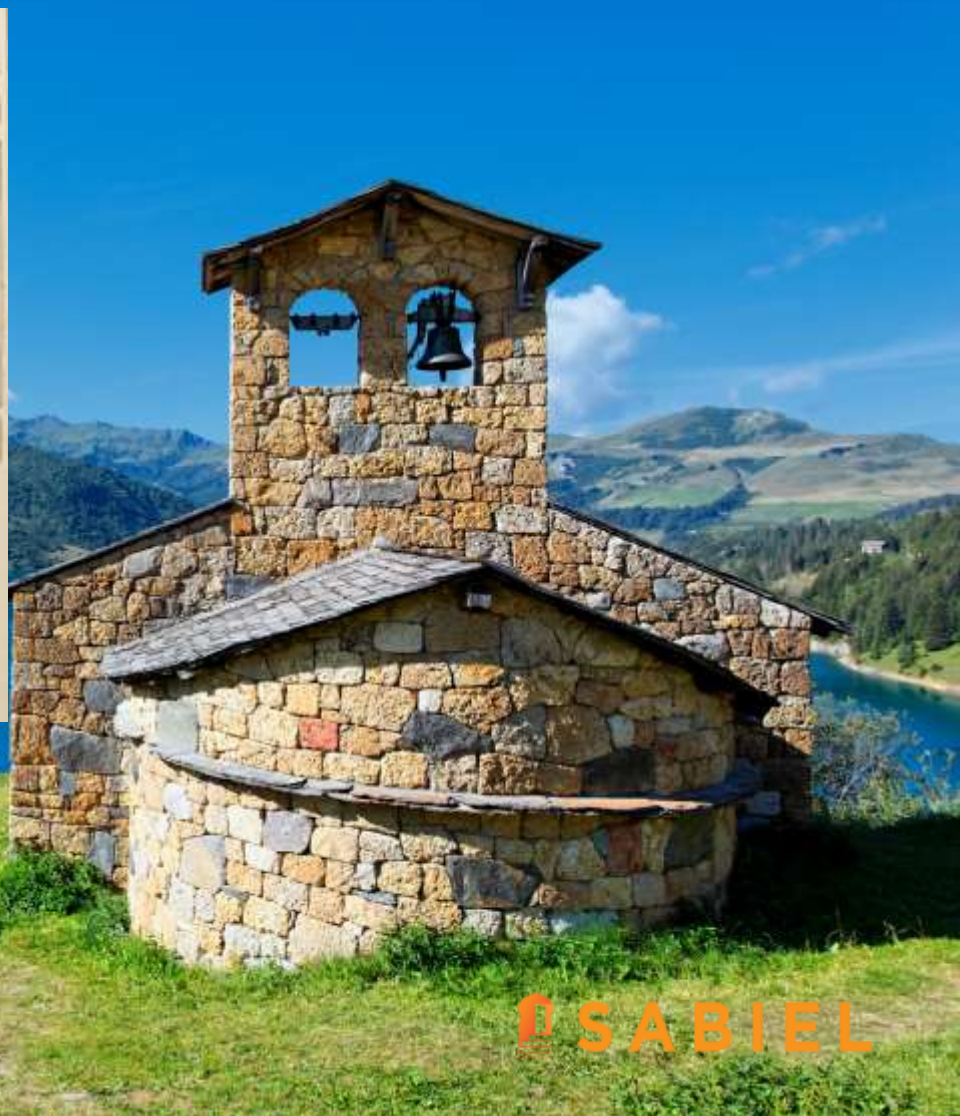
Sepúlveda

‘...vanwege het verzoek dat mij werd gedaan door de grote heren van deze streken, Pero Carillo en anderen.’

‘Jullie zeggen in jullie brief dat jullie geen andere rechters hebben dan ikzelf en degene die ik in Segovia heb geïnstalleerd (dus Yce)’

اول ان عمل في سجد الارض سال الله
 واحد من ربك اذا سجد و قال سبحان
 الله و لا اله الا الله و لا اله الا الله
 و لا اله الا الله و لا اله الا الله
 سبحان الله العظيم ما كنوا له حسب
 السموات و الارض و ما بينهما و ما
 له في خزونه و ما لا يحيطون بحكمته
 احدا و انما اوحى اليك في كتابه
 ربك الامجاد العظيمه و ان يحمدك
 ملكوت و احد يقرب من الذي يحسب
 يدبره بالعدوه و الحسنه ان يحذر و يخشع
 و لا يقصد حسناك سبحانه ان تحمد به الحق
 و الذي لا ينطق من اعلا قلبه في حبه
 تا و ان يمدحه و كان قوله في سجد و قال
 الحمد لله الذي هدانا لهذا و لو كنا
 لان نعدنا بالمشركين نادى ان احاط به
 سره و ما و ان يستعجبوا انما كلمة
 سبحان الله و سبحان الله و سبحان
 الله الذي امنوا و سبحان الله الذي
 لا يفسد الا وجه من عملا انما
 يحسد على حبه و يحقد الا لظن
 و انما من حبه و ليسون بها احد
 و انما من حبه و ليسون بها احد
 و انما من حبه و ليسون بها احد

SABIEL

Na prijzen Allah en boodschapper:

De hooggeëerde geleerde, mufti en alfaquí van de aljama van de Moren der nobele en loyale stad Segovia, Don Içajedih (andere plek Gebir genoemd):

“Verschillende oorzaken zetten mij aan om de Goddelijke Genade van de Arabische Koran te vertalen in het Spaans (het gebruikte woord is *aljamía*), en over dit onderwerp schreven sommige kardinalen mij dat wij onze Koran verborgen hielden alsof het iets was waarmee we niet naar buiten durfden te treden. Het was voor een grote zaak dat ik mijn thuisland verliet om naar het Oosten te gaan (Savoy). Het was deze reden dat ik het naar de Castiliaanse taal vertaalde, aangespoord door die verheven autoriteit die ons opdraagt dat iedereen die ook maar iets van de *wet* weet dit moet onderwijzen aan alle schepsels in de wereld in zo’n taal dat zij het begrijpen. Dit om de twijfels en moeilijkheden die op ons pad zijn uit de weg te gaan. Moge God mij toe staan dit te doen met de commentaar (*tafsir*) van de Koran die ik voor me heb, opdat het een leiding moge zijn voor zij die onwetend zijn over het Arabisch, hier en elders.

Om de uitleg nog duidelijker te maken zal ik de artikelen in de Koran en andere samenvattingen van de meest belangrijke leerstellingen kopiëren. Het zijn deze artikelen waaronder grootse koningen en prins en ontelbare mensen in vrijheid leven in het Beloofde Land en de Heilige Plaatsen in Mekka, en in diverse andere delen van de wereld waar rechtvaardigheid en waarheid nog overeind worden gehouden.

En omdat de Moren van Castilië, die onder zo'n grote onderdrukking leven, onderhevig zijn aan belastingen en dwangarbeid, achteruit zijn gegaan in hun welvaart en hun Arabische scholen zijn verloren, hebben vele van mijn vrienden en dan vooral het eervolle orgaan die belast is met het inzamelen van onze belastingen, mij onder druk gezet met het verzoek om een Romaans werk te ontwikkelen dat een uitmuntend geschreven werk zal zijn over onze *soenna*: over wat elke goede moslim zou moeten weten en in het dagelijks leven in praktijk zou moeten brengen.

Ik heb geen enkele andere manier kunnen vinden om hun verzoeken te kunnen vermijden en ze te bevredigen. Daarom heb ik, vertrouwend op de goede gevolgen, en bewust zijnde van hoe makkelijk we van onze nobele doelen afwijken, heb ik me inspanning geleverd en dit gewijd aan onze generaties en de generaties die hierna zullen komen.

Ik heb ik gedachte gehouden hoe kort dit leven is, en hoe snel onze tijd tot een einde komt. Ik heb hoofdstuk per hoofdstuk uitgelegd, maar nimmer meer dan noodzakelijk, hoe van ons verwacht wordt onze wetten en *soenna* in vervulling te brengen. Dit zodat mijn uitvoerigheid geen excuus zal vormen voor zij die luisteren en uitputting geen afleiding zal zijn voor de drie capaciteiten van de ziel.

Dit omdat lange teksten goed zijn voor degenen die veilige bronnen hebben waarmee ze zich kunnen onderhouden, en dat is verledentijd in Castilië.

... de 13-volume boeken als bron ...

Ik heb besloten dit werk de *SunniBraviaro* te noemen en heb er mijn naam vermeld opdat waar ik me schuldig heb gemaakt aan onwetendheid, de schuld verhaald zal worden op mijzelf als persoon. Voorwaar, ik ben de meest vernederde/nederige der meesteren van de heilige wet en de *soenna*, en ik roep de geleerden op mijn werk te corrigeren, er rekening mee houdende dat dit slechts een kort handboek is. Waar zij tekortkomingen zien, laat hen dan verbeteringen aanbrengen voor zover echt nodig is.

Ik bid tot God dat ik de genade en dagen mag zien om dit werk te voltooien, en ook de andere werken in Zijn dienst. En dat ik dit mag doen om geleid te worden tot de oneindige glorie. Amen.”

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ